

Photo Jos LE DOARE, Châteaulin

Bleun-Brug

Niv. 41-42

GWENGOLO-HERE 1951

Ha paet eo ganeoc'h ho koumanant 1951 ?

Ma n'eo ket, bezit ar vadelez d'ober digemer mat d'ar boaz. An-baer a gaso d'eoc'h ar faktour, e-doug miz Du. Resevet hoc'h eus hep lavaret nann, ar gelaouenn e-pad ar bloaz penn-da-benn, eun displealded e ve d'eoc'h eta refus paea. Sanjit pegen ker hon eus paet ar mouler evidoc'h.

Bennoc Doue en arack.

1) Koumanant bloaz, brezoneg ha galleg	400	lur
2) Koumanant bloaz d'an niverennoù brezonek hepken	300	lur
3) Koumanant d'ar niverennoù c'hallek hepken	190	lur
4) Koumanant a enor	500	lur

**Kas an arc'hant da : V. Seite, Bleun-Brug, Tréboul (Finistère).
C. C. P. 544-22 Nantes. — Lakaat ouz kein ar chekenn-bost pe ez eo eun adkoumanant, pe unan nevez.**

TAOLENN

An heol o sevel, gant G. Bleunven	1
Lakaat disparti pe unani, gant V. Fave	2
E Keranna gant gouelioù ar Bleun-Brug, gant V. Fave	5
Jim, soner bombard, gant E. Jacob	8
Pemzek deiz e Bro-Gembre hag en Iwerzon, gant L. ar Floc'h	10
A-hed an noz, kanaouenn, gant Abherve	13
Eur mestr, gant Morvan	14
Galleg a-walc'h a ouezint atao !, gant Y. M.	16
Ankou miz Du, gant Laouenanig Breiz	17
Pajenn ar Vugale, gant V. Seité	18
Dre Vreiz : Buhez ar Bleun-Brug	19
Kendalc'h etrekeltiek Kemper	20
" Evit ket ha netra "	21
Ganedigezioù, eureujou	21
Ar brezoneg er skolioù	22
Korn al liziri	24
Divinadennoù	25

AN HEOL O SEVEL

gant L. Bleunven

N'eo ket eus heol skedus an hanv, eo e fell d'in komz, hirio, rak, siouaz emañp dija, e miz Here hag en hent eta breman, a gammejou bras war-zu ar goanv.

E gwirionez, ken piz ha ken skragn eo bet an hanv diweza gant he zervezioù kaer, ma n'eus ket a dro da lenva kalz d'ezan...

Evel Breizad katolik, hag eus eun heol all, e fell d'in komz aman, eus heol al lealded, nevez savet a-zioc'h tachenn hor skolioù kristen.

Edoug sizunvezioù diweza an hanv, evit ar wech kenta, abaoe kant vloaz' zo, eo bet anavezet gwir ar familh en-dro d'ar skol, diskleriet dever ar gouarnamant da zont war he sikour da skolia ar vugale hervez he c'hredennoù.

An nevezenti a zo ken bras evidomp-ni, Bretoned, ma talv ar boan e vije menegel aman.

Eur gwir grogad eo a zo bet, e kambr an*deputeed, eur c'hrogad start, en deus padet ouspenn peder zizun etre ar re a zo evit Doue hag ar re a zo enep d'ezan.

Pa'z eus frankiz war dachenn ar skol, en darn vrasa eus ar broioù libr, a zo en-dro d'eomp, e chomer mantret ha glac'haret a welout, eus eur c'hoztez, an nebeut a dra a c'houlenne ar gatoliked hag ar gasoni diaoulek a zo bet diskouezet eus eur c'hoztez all evit hen nac'h outo. An trec'h a zo aet e tu ar skiant vat, al lealded hag ar frankiz. Daoust ma n'eo ket pounner ar gounid a zigas d'eomp, laouen omp evelato. An nor prenet ha morailhel, abaoe pell'zo, a zo bet demzigoret. Eun deiz pe zeiz, ma vez kendalc'hel da vunta warni e tigoro frank ha ledan, hag hor bo hor plas en ti hag heol ar c'hreizleiz a skedo ennan. Breiz, douar ar zent koz, douar ar feiz, a fell d'ezzi kaout skolioù hag eman Doue, er plas a enor enno, skolioù, hag a vo rannet enno hevellep kelennadurez eget er gêr. Skuiz eo da veza gwasket war an dachenn-se, re hir a zo, evel war hini e yez. Ne gav ket fall e ve paet ar skolioù dizoue evit ar vugale dizoue gant arc'hant an holl, gant ma vo paet ar skolioù kristen evit ar vugale gristen gant arc'hant an holl.

Eno eman an dalc'h.

Ma ve heuliet ar reolennoù-se, e ve peoc'h hag emgleo etre an holl hag ez afe mat an traou. Hep mar ebet, kudenn ar skol gristen a vefe bet aesoc'h da zirouestla, ma vefe bet klasket hen ober war dachenn ar rann-vroioù. A bep amzer, an darn vrasa, e Breiz, a zo bet a-du gant ar skol gristen.

Biken kristenien Breiz ne c'hellint en em ober diouz skolioù hag a ra fae war gwirioù Doue ha gwirioù c'houeka ha donna an den.

N'eo ket avât o chom da ouela ha da ludua e toull an tan, evel ma ra lod eo bet gounezet ar pezig lealded hor beus gallet da baka, met en eur boania hag en eur stourm. Ret e vezo kendalc'hel evit lizout ar pal. O lavaret kement-se ne fell ket d'eomp diskleria brezel d'an dud ne zontont ket evelomp, met d'an displealded a zo e lezennoù ar vro hag a nac'h ouzomp ar pezh hor beus ar gwir da gaout. Ar pezh a zo bet diframmel, er skolioù, war dachenn ar feiz, n'eo ket kalz pounneroc'h marteze eget ar pezh a zo bet diframmel, bloaz'zo, war dachenn ar brezoneg met eun dra bennak eo. Goulou deiz ar frankiz a zo prest da darza. Eman an heol o sevel. Sevel a ray en e splannder, ma chom ar stourmerien unanet.

L. B.

Lakaat disparti etre ar poblou pe unani startoc'h?

gant V. Fave

KAS AUS e kav lod tud a zo labour ar « Bleun-Brug ». C'houi a glask emezo, trei ar yaouankizou warzu kement a ra m'eo ar Vretoned disheñvel diouz ar pobladoù all ; warzu ar pezh a zo d'ezo o-unan : yez, istor, lennegezh, sonerezh, stummspered, folklor ha kement 'zo... Ne welit ket emaoch oc'h apell ar mare ma vezo deuet holl bobladou ar bed da gaout an hevelep sevenadur, esoc'h a ze d'ezo en em glevet hag en em garet kenetrezo ? N'eo ket sevel kaeou eo a zo da ober met diskar. Warzu eno eo ez a koulskoude familh vras mab-den sachet gant he flanedenn hervez red an istor. E-lec'h maga spered broadel pep poblañ tud, mougomp kentoc'h ar buana 'r gwella pep disheñvedigezh hag e reno ar peoc'h, unanet start kenetrezo holl bobladou ar bed.

RED AN ISTOR

N'ouzon ket war be du ez a red an istor ; ar pezh a ouzon eo n'oa er penn kenta nemet eur c'houblad tud ha diwar ar c'houblad-ze ez eus savet pobladoù a zo aet, a varead da varead, stankoc'h stanka ha disheñvelec'h disheñvela, marteze emañ aze red an istor !

Met chomomp war hon ero. N'eo ket war ar pezh a zisrann, war ar pezh a ziframm eo e lakeomp ar pik, hol labour n'eo na sevel nag uhelaat kaeou ; poueza a reomp war gement a ra m'eo Breizad, ar Breizad war e binvidigezh e-giz den, da greski, da gaëraat evel ma karc'emp e vefe graet evit pep poblañ tud. Hag oc'h ober kemend-all e kred d'eomp ober eul labour a unvaniezh gwirion ha start etre holl yugale Doue. Diorren e daou zen an donezon bet d'an eil ha d'egile digant Doue n'eo ket lakaat dizunvaniezh etrezo nemet evit an dud berwelet,

LEZENN AR BED EO

N'eo ket mank a heñvedigeziou a vefe kavet evit displega sklaer ar wirionezh-ze.

KENTEL AN ARZOU-KAER

Sellit ouz eun daolenn ; al livajoù a vez graet implij anezo ne dalvezont da ober eun daolenn nemet ha chom a rafent en o liou. Dibaot an arzour a rafe eun daolenn gant eul liou nemetken ! Livioù a zo spiaunec'h ha tommeoc'h eget re all met liou ebet n'he deus enni hec'h unan nemetken an danvez a gavomp en aridennad livioù strewet gant Doue dre ar bed. Seulvui e vo diemp'eb al livioù implijet ha seul esoc'h a-ze e c'hellou eun arzour dornet mat, tresa ganto eur gaer a daolenn. Ma teufe ar ruz da glask beza en nebeuta ruz m'eo posubl evit chom hep feuki ar glaz pe ar melen, ar glaz an nebeuta glaz m'eo posubl, penaos sevel eun daolenn ! Ezomm o deus al livioù an eil eus eben, d'an arzour d'o lakaat da glota evit plijadur an daoulagad.

Evit ar zonerezh eo ar memestra : notennou disheñvel o klota an eil ouz eben, o kana war eun dro pe an eil goude eben en eun doare plijus d'an diskouarn, setu sonerezh. Evit pep arz eo ar memes tra. Unvaniezh o sevel diwar disheñvedigezh.

« A Gened ! unvaniezh o trec'hi e-kreiz an disparti.

A Genson ! Kevre kevrenn etre ar boudou

Gant emgreskerezh an enebadoù. » (Imram.)

KENTEL AN ARBOELLEREZH

Deomp war dachenn an arboellerezh. Diou vro hag o defe an hevelep pinvidigeziou danvezel : bevañs, glaou-douar etc... n'o deus ezomm ebet an eil eus eben, peseurt unvaniezh a vo etrezo ! Elec'h ma vez disheñvel o finvidigeziou danvezel, m'o deus ezomm an eil eus eben, neuze e c'hellou beza etrezo eun unvaniezh veo ha frouezus diwar an eskemm, diwar ar c'hemwerz a vezo etrezo, en eil o pinvidikaat eben. Lezenn ar bed eo : unvaniezh diwar disheñvedigezh. Etre daou vaen lakaet kichen-ha-kichen en eur voger ez eus ivez unvaniezh, met unvaniezh varo.

KENTEL AR BRIEDELEZH

Lezenn ar bed eo. Peseurt unvaniezh a zo, er bed-mañ, etre daou zen, startoc'h eget an unvaniezh etre ar gwaz hag ar vaouez er stad a briedelezh !

Savet eo bet gant ar c'hrouer e-unan hag evit siella an unvaniezh-se ez eo plijet gant Doue lakaat ar gwaz hag ar vaouez disheñvel evit ar pezh zell ouz o c'horf, ouz o zro spered, ouz o zro santout ha karet, ouz o doare barn ha poueza pep tra.

Pep-hini eus ar priedjoù a gav en egile ar pezh a ra diouer d'ezañ ennañ e-unan. Ar gwaz n'en deus nemet eul lodenn eus an natur den, ar vaouez eul lodenn all. Er briedelezh e teu pep-hini eus ar priedjoù da c'hounit diwar goust egile ha c'hoaz n'eo ket diwar goust eo lavaret rak an hini a ro ne baoura tamm goude rei, pinvidikaat eo a ra dre ma ro ; ha dre ma ro e sav c'hoant gantañ da binvidikaat e-unan eus ar pezh a ra diouer d'egile evit ma vo frouezusoc'h frouezusa an eskemm etrezo.

Setu perak e vez lavaret d'ar yaouankizou mont e pad o yaouankiz kenta pep-hini gant e hent, ar plac'h o tiorren enni kement a zere ouz eus plac'h : dauster, tenerded ha perziou mat ar galon ; ar paotr o tiorren ennañ kement a zere ouz eur paotr : nerz-kalon ha karakter.

Eur plac'h hag a dro da raz-paotr, eur paotr hag a dro da blac'hig n'emaint ket war an hent mat evit ar stad a briedelezh da zont. Lezenn ar bed eo ; n'eus ket a unvaniezh veo don ha frouezus nemet ha da c'hounit e vefe en darempredou an eil gant egile ha n'eus da c'hounit nemet ha disheñvel e vefe.

SKOUER AR POBLADOÙ

Evit ar pezh a zell ouz ar pobladoù hag o zevenadur eo ar memes tra. N'emañ ket pinvidigeziou an denelezh en o fezh e perz poblañ tud ebet. N'he deus bet pep poblañ nemet eul lodenn anezo.

Ni, Bretoned, hon eus bet hol lod evel ar re all, hor pinvidigeziou speredel, skiantel, arzel... Aes eo laerezh digant eur poblañ tud he finvidigeziou danvezel, diaesoc'h eo avat ar gudenn evit ar peur-rest.

Eus pep ouenn dud e klot lod perziou skiantel pe arzel. Diorroet et c'hellont beza, kresket, kaeraet gant ar bloblad tud hec'hunan ha gwell a-ze neuze d'an denelezh a-bez ; ne vezint ket avat gant pobladoù all. Bez' e c'heller ivez o lezel da vervel pe zoken o mouga, gwaz a ze neuze d'an denelezh a-bez.

Setu m'emañ pinvidigeziou Breiz o vont da goll, paourat e vo herez mab-den ma ne vezont ket savetaet ; ni Bretoned a c'hell o zavetei ha ni nemetken.

Gwelit labour ar Romaned e Gallia, mouget o deus ar zevenadur Kelt ; astennet eo bet levezon sevenadur Rom, lazet avat sevenadur Keltia nemet e broigoù bet diarbennet diouz an dismantr. Piou a gredo lavaret ez eo gwell a ze ? Piou a gredfe difenn ouzomp, ni Bretoned, da anaout gwelloc'h, da ziorren, da lakaat da dalvezout muioc'h-mui herez hor gouenn bet fiziet ennomp gant Doue ? Rak tro a zo da vont war araok. N'eo ket savet c'hoaz hor sevenadur da wezenn vras, doareom kuzet a zo c'hoaz en hon herez, tenna a c'hellomp anezañ nova et vetera, traou koz ha traou nevez dinodet eus ar vi el lec'h ma oant souchet.

Ha seul-vui ez aimp war raok, seulvui e c'hellimp rei d'ar pobladoù all, seulvui e tigor hor spered da binvidigeziou ar pobladoù all ; rak kaer zo, dindan an disheñvedigeziou e kaver ar memes ene, an ene denel lies-livet avat, lies-furmet, kel lies ma ne c'hell ket eur poblañ hepken he dispaka penn-da-benn.

UNVANIEZ VARO

Mar deo unvaniez beza heñvel war bep tra mougil fa neuze e kement den, e kement poblad ar pezh a ra e ene, hag ho pezo korfou hep ene ès o lakaat kichen-hakichen ; peseurt unvaniez a vo neuze etrezo nemet eun unvaniez varo, evel etre daou vaen ar voger, evel etre daou zañvad eun tropell ?

Ken alies ha m'ho pezo daou ene beo, e vo daou ene disheñvel o zivliadennou.

Disheñvel ne dalv ket da lavaret e tle beza enebiez etrezo ; disheñvel a dalv da lavaret e c'hell hag e tle beza etrezo unvaniez veo dre an eskemm a vo etrezo hag ar gounit a gavo pep-hini en darempredou.

Sellit'ta ouz ar vicherourien el labouradegoù bras, lakomp ar re a zo du-se er menezioù o sevel chaoserioù divent evit lenna an douerier ; bez' ez eus anezo tud a bep bro hag a bep ouenn nemet ez int bet diwriziennet da vat abaoe an amzer mar demaint o foueta bro, mouget pe dost o ene ; peseurt unvaniez a zo etrezo ? n'o deus netra da eskemma war dachenn ar spered, unvaniez ebet nemet unvaniez daou ejenn dindan ar memes yeo, unvaniez daou loen dirak ar memes laouer, setu unvaniez denel neuze ?

EVIT MA VO KAEROC'H AR GROUADELEZ

Lézenn ar bed eo. Doue en deus lakaet an holl bobloù da zevl diwar ar memes koublad tud, nebeut ha nebeut, dre ma kreske niver an dud ez int bet en em zispartiet dre rummad ha dre boblad, moarvat evit ma vo kaeroc'h ar grouadelez, ma vo mouezioù disheñvel o kana pep-hini e gantig d'e grouer, pep-hini gant e don hag e zon hag ar mouezioù disheñvel-ze a zeu d'en em gemmesk en eur ganenn-veuli kaeroc'h e-lec'h ma vank c'hoaz meur a vouez, e-lec'h ma vank dija meur a vouez mouget gant sotoni pe leziregez mab-den. Ma c'hellomp da vihana ne vo ket mouget mouez ar vretoned, kanenn-veuli ar grouadelez ne vo na paourac'h na trautac'h en ebezh d'hon digusted (1).

V. FAVE.

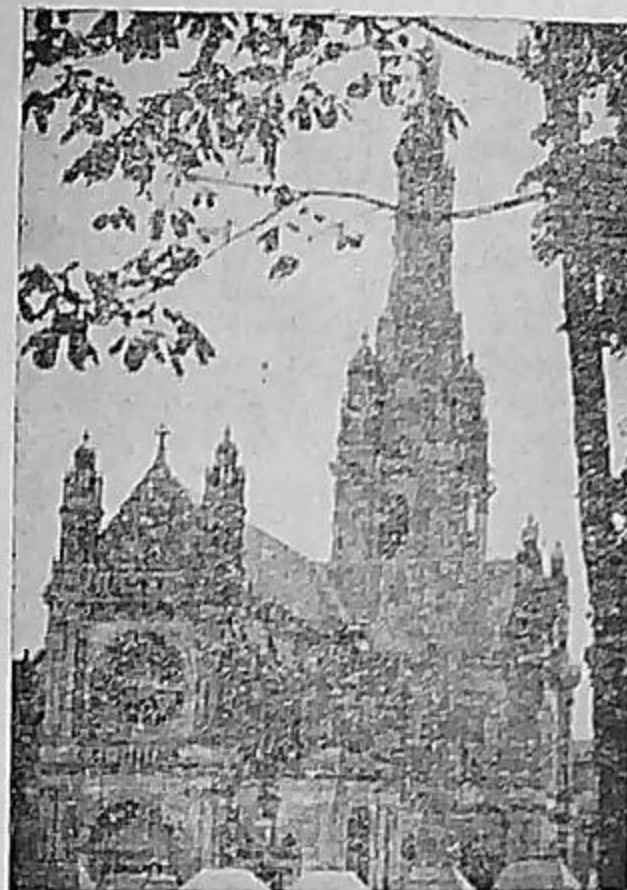
(1) Er gazetenn c'hallek « La France Catholique » eus an 31-8-1951, e kavomp eur pennad skrivet gant an Tad Danielou, eus a Lokornan hag a zeu da harpa lod eus ar menozioù displeget amañ. Ar pennad a vefe bet mat da embann en e bez « La division des langues ». Setu aman lodennou anezañ.

« Toute tentative pour reconstituer par des moyens humains l'unité linguistique de l'humanité présente un caractère sacrilège... »

« Il reste que la condition humaine demeure celle de la division des langues. Si le péché est déjà vaincu, les conséquences du péché, la mort, la maladie, la division des langues ne le seront qu'à la résurrection des corps... »

« Le christianisme croit à une unité de la société humaine, mais cette unité n'est pas celle d'une uniformité qui détruit les différences providentielles. C'est celle d'une communauté, dans laquelle chacun des membres est complémentaire des autres, a besoin de lui. »

« Nous ne devons donc pas supporter impatiemment l'existence des cultures différentes de la nôtre, et vouloir les détruire pour imposer la nôtre propre. Nous, au contraire, nous devons penser que nous avons besoin de ces cultures pour compléter la nôtre. Rien n'est plus inintelligent qu'un particularisme linguistique. L'humanité serait moins belle, s'il n'y avait pas la Chine, l'Arabie et le Monde Noir. Chaque race et donc chaque langue exprime certains aspects irremplaçables de la nature humaine. Chaque langue en particulier a son génie propre, qui exprime mieux certaines notions. »

E KERANNA

gant gouelioù

ar

BLEUN-BRUG

gant V. Fave

EUS an eil kendalc'h d'egile ar Bleun-Brug a jom atao ar Bleun-Brug met n'eus ket daou gendalc'h hag a vefe heñvel-poch ; pep-hini en devez e vlaz hag e liou.

Ar c'hazetennou o deus roet d'o lennerien eun dampskeud ha netra ken eus ar gouelioù n'eo ket avat ma vefe bet youlet fall ar re o deus savet ar pennadoù, ar c'hontrol eo ; met penaos displega war baper an estlamm hag an esmae frommus a zo bet lod an arvestouriezh, broïdi pe zivroidi ?

Warlerc'h kastell-Paol (1948) Lokornan (1949) ha dreist-holl Kastell-Paol (1950) e krede d'eomp n'helled ket ober kaeroc'h. Bleun-Brug ar zent e Kastell : Breiz a-bez en he zav evit enori ar zent koz, tadou ar vro ; Breiz a-bez treuzet dre zouar ha gronnet dre vor gant ar relegeier. Oferenn Kreiz-noz an nao eskopti... ya, eur gwir vuzud eo bet hennez ! Ha padal Santez Anna, hi hec'h unan, he deus renevezet ar burzud.

Diou pe deir gwech stankoc'h eo bet an dud o heulia an daou zvez studi ; ken stank an dud, devot ha gredus evit an abadennou bras ; kaeroc'h beilhadeg ar zadorn dirak ar « scala sancta » gant barzouegou Y.P. Kalloc'h dibonet en eun doare ken beo gant skolaerien ar c'hlaerdi-bihan ma vefe kredet e oa ar baotred yaouank o-unan o devoa o zavet ; istor Nikolazig (gant an aotronez Rouaud ha Bourvellec) displeget ha c'hoariet gant strolladoù Baed ha Pluvigner, skoazellet en eun doare dudius gant laz-kana Keranna emañ ar ao, Derian ouz e ren...

Prosesion ar gouloù... an oferenn kreiz-noz war ar bez-meur... an oferenn-bred kanet gant an ao. Coupel eskob Sant Brieg ha Landreger...

Diouz an abardaez, an heuliad kele'biou-keñiek lazou-kana, bagadoù sonerien o tremen war al leurenn dirak eur mor a dud : Breiz en he c'haer hag en he sked.

Ha c'hoaz eo deuet ar glao da viret rei eil lodenn an abadenn : c'hoariadenn Santez Anna ar Vretoned, savet gant Bernard de Parades hag a dlee daou c'hant c'hoariet ha c'hoarierez sevel war al leurenn evit he displega. Warlerc'h e vefe bet ar brosesion vras : 100 parrez a Vreiz o taugen hag o heulia kaera delwennou Santez Anna dastumet amañ hag a-hont en flizioù ha chapelloù.

N'eo ket bet plijet gant Doue hon lezel da enori en doare-ze Santez Anna met betek Mamm-Goz ar Vretoned e vo aet er memes tra hor meuleudi : « Rouanez karet an Arvor », betek enni hor padenn : « Santez Anna, enorit ho servijour Yvon Nikolazig », betek enni hon doujañs hor c'harantez hag hor flizians : « Santez Anna, Patronez Breiz, pedit avidomp. »

Ma vefe chomet mat an amzer hon defe bet e Keranna kaera Bleun-Brug a zo het biskoaz. Daoust da ze e oa laouen an holl ha pa zavas an amzer, wardro c'houec'h eur, e voe gwelet yaouankizou Breiz war al leurgêr hag e ruiou Keranna o kana hag o tañsal o yaouankiz hag o levenez broudet gant son skiltrus bombard ha binioù.

BREIZ EN HE C'HAER, BREIZ EN HE FEIZ

Perak eta e oa deuet kemend-all a dud da Geranna ?

Lod anezo a oa divroidi o redek warlere'h ar « folklore » eus eur vro d'eben ; bamet ez int chomet ha dont a raint d'hon heul eus eur bloavez d'eben ; souezet int bet ivez ha dudiet o welet eur bobl o pedi : Breiz en he c'haer ha Breiz en he feiz mesk ha mesk. Pet anezo, goude beilhadeg ar zadorn o deus goulennet e pelec'h e kavfent eur beleg evit kofes.

Lod all a oa Bretoned divroet, Kuitaet o deus o bro warlere'h o labour hag o bara : kregi a ra enno, a vare da vare, kleñved ar vro ha pa'z eont d'o farrez c'hindik ne gavont re alies nemet eur Vreiz vastared, kenyoiz hag o deus mez eus kement a zo breizek...

Bep bloaz e teumont eta d'ar Bleun-Brug hag e kavont eno Breiz o bugaleaj, Breiz o hufvre, Breiz o c'halon hag o c'hoant. Distrei a c'hellont bremañ d'ar broiou krec'h, tommet eo o gwad evit daouzek miz adare.

Lod all a zo Bretoned ar vro. Nemet e kav d'ezo ez int divreizet a-grenn, poania a reont da zivreiz eus o gwella : dreist ar c'hleuz buan, gwiskamantou, yez, kement tra a verk eun den gant siell e ouenn.

En o zonez meur a hini a gav kasas gwelet ar Bleun-Brug o tont bep bloaz da lavaret d'ezo : Breizad out, bez fouge ennout gant kement-se ! Labourat a rafent a galon vat a-enep ar Bleun-Brug... ha padal... emaint aze bep bloaz !

Krefivoc'h egeto eo ! Perak ta ?

Abalamour ne vez ket mouget evel-se ar vouez a zeu eus an amzeriou aet e-biou, ar vouez a vouskan en o gwad o lammat, hag en desped d'ezo e trid o c'halon pa glevont ano eus ar Bleun-Brug ; hag i en hent, evel ma sao debron e diwesker ar c'hoziad pa glev o tregerni ar vomard he deus luskellet korollou e yaouankiz.

Lod all a gar o bro.

Diés e kavont gwelet kement tra a rae kaerder Breiz, dudi o spered hag o c'halon lonket nebeut ha nebeut gant al lagenn pe an tréz blot. Daoust ha lakaet e vo harz pelloc'h d'an tre a jach gantañ d'an douvor kuzet kement a rae eus Breiz bro ar gened evit lezel ganeomp eur drézenn dizudi ? Poan o devez o kredi.

Setu int e kreiz gouelioù ar Bleun-Brug : dinasket eo amañ spered Breiz, digoret andoniu sevenadurel ha speredel ar guenn : bugale o lenn, o kana, o tisplega e brezoneg, eur brezoneg flour ; yaouankizou, amzer da zont ar vro, paotred ha merc'hed, fouge enno o tougen gwiskamantou o bro, o kana a-stroll toniou strobil-nellus, o sini bombard ha biniou pe o tansal, awechou gorrek awechou all frou-dennus ; bannielou erminiget o sklakal en avel ; taolennou beo displeget e brezoneg, o tizelei d'ezo amzer dremenet pe amzer da zont o bro...

Hag e vo lavaret d'ezo c'hoaz eo poud spered ar Vretoned ? Eo aet d'an hesk mammenn an arz hag ar gened e Breiz ?

Peseurt bro all a c'helife sevel eur seurt gouel ?

Nikun all a respont d'eomp an diavaezidi bet o foueta broiou ha broiou.

Gouelioù folklorel a vez e Breiz met daoust d'ar boan a gemer o renerien, n'int ket deuet c'hoaz a-benn da lakaat da virvi enno ene Breiz evel m'her gweler e gouelioù ar Bleun-Brug hag an dra-ze eo a zedenn bep bloaz engroezioù tud d'ar Bleun-Brug.

Distroet eo ar Vretoned feal d'ar gêr, gounezet startoc'h d'o Breiz.

Lakipoted a c'hello bremañ adare goapaat, chas a c'hello harzal, n'o do ket a vez eus o bro.

Digouezet eo ar mare ma vo lakaet harz d'an tre hag emañ krog al lano gant eun hiboud tano a yelo bemdez war gresk betek safar ar gourlenn.

V. F.

BRUD AR BLEUN-BRUG A RED

Pennadou a zo bet embannet diwar-benn B.B. Keranna er c'hazetennou-mañ : Le Progrès de Cornouaille, Le Courrier du Léon, la Semaine Religieuse de Quimper et de Vannes, Le Télégramme, l'Ouest-France, Les Nouvelles, Renouveau, l'Ouest-Matin, La Bretagne à Paris, La Vie Bretonne, La Croix, La Croix du dimanche, Le Pèlerin de Saint-Anne, Le Figaro, Paris-Presse, Les Actualités, la Radio... re all c'hoaz moarvat.

Eun tamm flipat digant an Ouest-Matin, evel-just ; met a-hend-all n'eus nemet meuteudi ganto holl.

Ya, gwir eo ar pezh a skrive an Ao. Bellec, eskob Gwened, da renerien ar B.B. « Mouget eo pelloc'h ar rebechou toull a glasked ober d'eoc'h » Gwell eur spered pistreñk bennak kluchet war e dorchenn e-keit ha m' emañ ar bed o trei hag o vont war-raok.

HA BREMAN D'AL LABOUR

Ar Bleun-Brug ne c'hell ket mont war araok ma ne gav ket e kement parrez a zo tud a galon evit e harpa ; re bonner eo ar zamm evit ar renerien, re nebeut anezo.

Petra da ober ?

1) Rei hoc'h ano d'ar Bleun-Brug, goulenn ho Kartenn-ezel. N'eo ket awalc'h beza bet eur gartenn evit bloaz, bep bloaz emañ da renevezi. Gwelloc'h c'hoaz klask re all endro d'eoc'h hag a gemerfe eur gartenn.

2) Koumananti d'ar gelaouenn « Bleun-Brug », lakaat re all da goumananti kemeret ar garg da zastum priz ar c'houmananchou endro d'eoc'h e penn kenta ar bloaz ; a hend-all e chomont re alies hep beza paet hag adarre eul lenner nebeutoc'h, nebeutoc'h a arc'hant ivez d'eur gelaouenn hag he deus poan o chom beo. Eus a stal da stalig hag eus a stalig da netra ez ay abred ar gelaouenn « Bleun-Brug » ma ne vez ket harpet. Diwezat e vo evit klemm eur wech m'ho pezo lezet da vervel mouez « Feiz ha Breiz ». M'hoc'h eus aes kasit ho prof ha bezit brokus.

Pa vezoc'h daou pe dri en eur barrez a du ganeomp, sevel eur strolladig « mi-gnoned ar Bleun-Brug », en em voda eur wech an amzer evit studia ar yez, an istor, menozioù ar Bleun-Brug.

Ha perak ne dafec'h ket goudeze da zavel eur stralladig all er barrez tosta ? Tu az pefe marteze da zavel eur skol evit deski brezoneg, eur c'helc'h-keltiek evit ar yaouankizou pe eur bagad sonerien.

E kement lec'h ma'z eus klasket hen ober n'eo ket tud o deus graet diouer evit mont da heul.

Setu labour evit ar goañv.

V. F. ⁶

SPERED LEON

JIM Soner Bombard

gant E Jacob

SOULDARD e oa Jim en eur gêr vihan e reter Bro-C'hall. Chamari oa e ano mat, met an holl a rae Jim anezañ : ar berra'glasker atao — Bras, ledan ha kreñv, ha lart evel m'eo ret d'eur soudard o vont da echui e glasou. Eun den chentil, sioul, plean a spered, n'en dije breset melc'hoedenn ebet war an hent.

En em blijout en dije graet awalc'h er c'hazarn ; nebeut a labour, ha boued memestra, met kleñved ar gêr a oa krog ennañ.

E vombard a sikoure anezañ ar muia, rak keit ha ma sone ne sonje ket e traou all, setu goude lein e veze gwelet Jim o sevel d'an nec'h evit kemer e vombard, hag o pellaat goustadik, war bouez traoñ, er-mêz eus ar c'hazarn.

A-wiskoaz ar soudard a zo bet skuiz, ha c'hoant kousket d'ezañ, setu perak e ranke Jim pellaat diouz ar c'hazarn evit seni.

Mont a rae en eur c'hoad bras, kant metr diouz dor ar gardian.

N'eus ket pell e oa aet Jim adarre gant e vombard d'ar c'hoad. Buanoc'h eget kustum e kerze : eun ton nevez desket a gane en e skouarn.

Hag e stagas da seni en e wella, ken na ruilhe ar c'houezenn diwar e dal. Dont a rae brao an ton gantañ, hag e stagas da vale d'ar paz en eur seni : jamez n'oa bet gwelet o vale ker skañv, e gaporal a vije chomet mantret-maro.

Souezetoc'h c'hoaz e chomas Jim pa baouezas, a benn ar fin, da c'houeza en e vombard : eur soner all a oa er c'hoad o respont an ton war e lerc'h.

Nec'het e voe, hag e krogas adarre eur wec'h all gant e sonadeg, evit gwelet ha gwir e oa.

Ar bombarder all a eilas anezañ adarre, hag e veze klevet mat e vombard o seni an hanterenn ziveza eus an ton.

Ne ouie ket Jim e oa eur soner all er vro. Marteze e oa eur c'hazarn all en tu all d'ar c'hoad, hag e teue egile evelañ da seni dindan ar gwez.

Jim a laoskas eur wech all an ton nevez, evit beza suroc'h. Klevout mat a reas adarre ar bombarder all, seni a rae egile kalz gwelloc'h egetañ end-eeun, diouz e glevet.

Laouen bras e voe Jim o soñjal er soner all, hag en abadennou hir a rafent o daou e-kreiz ar c'hoad, o teski toniou nevez a-vernioù hag o seni d'al laboused e disheol ar gwez bras...

***

Hag e stagas da glask ar bombarder all, o seni eur wech an amzer evit gouzout war be du mont.

Bale ' reas epad eur pennad mat, hag an noz a goueze goustadig ; met en eur c'hoad e vez atao teñval awalc'h, ha ma freskae eun tammig en ér, Jim a domme d'ezañ dre ma kerzê, o c'haoliata ar gwez gourvezet hag oc'h ober an dro d'an toullou.

Ha dre ma tiskenne an noz e kleve gwelloc'h ar vombard all ; tostaat a rae sur.

A greiz holl, eul labous spontet a dec'has eus eur wezenn, leun a drouz gantañ.

Jim a savas e benn ; ne welas labous ebet, met etre daou vranc : eur steredenn, diou, teir, leun'oa an neñv a stered. Chom a reas a-sav da sellet onto, hag e soñjas e oa noz, hag e oa e unan e-kreiz ar c'hoad, pell diouz e gazarn.

Seni eur wech all en dije graet, evit gervel egile, met ne gredas ket ober.

Ken sioul'oa ar c'hoad, trouz e vombard en dije graet aon d'ezañ. Ha marteze e oa loened gouez, hag o dije klevet anezañ ivez.

***

Ret e oa d'ezañ kemer en-dro hent e gazarn, diës e benn, o veza n'en doa kavet den.

Met kaout adarre e hent a oa eun istor all, pa ne oa hent ebet, ha teñval sac'h an noz.

Skuiz'oa. Azeza ' reas e traoñ eur wezenn vras, nemet ne gouskfe ket e-keñkas e teufe eul loen gouez bennak war e dro. Met kaer en doa poania, n'helle ket en em viret da dourtal.

Awechou e koueze e benn war e zaoulin. A-benn ar fin e chomas kousket mort.

Pa zihunas'oa eur pezh kanaouenn gant al laboused. An heol a oa loc'het mat, bannou sklerijenn hir hag eeun a save hag a ziskenne war al leton ha war ar gwez evel ma vije bet eul livour bras o skendenni.

Eur c'had, d'an daoulamm, a dremenas dirak Jim, a savas neuze'n eur skrabat e lagad, digor bras e c'henou.

Kemer a reas hent ar c'hazarn.

Pa oa o vont er-mêz eus a douez ar gwez, e lakaas e droad war eur brank sec'h. Strakal a reas en eur derri hag e-barz ar c'hoad e voe klevet eur sklak all war-lerc'h ; ar memes hini. Jim a glevas anezañ marteze, met ne soñjas ket muioc'h.

En em gaout a reas disoursi kaer er c'hazarn, fuilhet e benn, e vombard en e zorn ha bihan e zaoulagad.

O c'hedal anezañ edor.

Kaset e voe d'an toull daoust d'e ziskleriadennou — Ar c'haporal a heurtas kalet an nor d'he flas, en eur ober eur pezh trouz, hag o veza ma oa sioul ar c'hazarn d'ar poent-se, eun trouz all a voe klevet warlerc'h.

Jim a glevas — hag e soñjas neuze n'oa marteze soner all ebet er c'hoad nemet en hekleo.

Ha gwir oa !

E. J.

Hor Breudeur Tramor

Pemzek deiz e Bro-Gembre hag en Iwerzon

gant Maodez Glanndour

Kerkent ha pignet war ar vag e porz-mor Sant Malo e weler dija ar chenchamant : pep tra e saozneg, ar skritellou evel komz an dud. Ha pa stoker ouz ar c'hae e Southampton, ec'h anavezet da vat doareou Bro-Saoz : ar bolised, bras ha reut war ar c'hal ; er ruiou, an otobusou daou estaj, ar gweturiou o vont war an tu kleiz ; chenchamant er bevañs, amañ emañ bro an te ; met ivez a-wechou, chenchamant mat, pep tra a zo naet-kenañ, ne weler e nep lec'h nag e ker nag er bourc'hioù, berniou lastez pe houarnachou mesket gant goloioù kaoutchouk koz, evel a gaver e Breiz hag e Bro C'hall a bep tu : ret e vefe da dud 'zo mont eur pennad da skol ar Saozon war ar poent se.

BRO-GEMBRE

Diskenn eus an tren e Kaerdiz (Cardiff) n'eo ket chench bro evit an holl traou-se, met koulskoude lakaat an treid e Kêr-benn Kembre (1). Kembre, n'eo ken Bro-Saoz, met Breiz-Veur eo bepred : mar ne blij ket da Gembreiz bezañ sellet evel Saozon, ez int feal evelkent da Roue London.

Chom stag ouz ar Roue a zo en diavaez eus pep tabud : met evit-se, daoust hag e vefe ret chom dindan lezennou Bro Saoz ha dindan gouarnamant London evit pep tra ?

N'eo ket, a respointo an holl Gembreiz. Laket o deus en o soñj ez int tud vras awalc'h evit kaout eur Parlamant dezo o-unan, d'ober lezennou evit Kembre e kement tra a sell ouz Kembre.

Dija, o tegouezout e gar Kaerdiz, hor boa taolet pleb ouzh frazennoù skrivet gant kleiz war bagonioù marc'hadourez, a c'houlenne eur Parlamant distag evit Kembre.

Klasket hon eus, o veaji, gouzout hiroc'h diwar-benn-se : hag-eñ e oa an dud a-du pe a-enep ar Parlamant-se daoust hag e oa hepken goulenn eun nebeut tud eus ar penn-araok, pe evit gwir, c'hoantadenn don holl dud ar Bobl. Bepred hon eus kavet tud a du, ha den ebet a-enep.

N'eo ket da lavarout n'o dije ket dija Gembreiz kalz frankiz. Pep rann-vro e Bro Saoz a c'hell en em ren hec'h-unan evit eur bern traou. An dud amañ ne gomprenont ket penaos n'hon eus ket e Breiz muloc'h a frankiz evit ar skolioù, evit ar c'humunioù. Souezet mik e chomont pa lavarer dezo ne c'helle ket du-mañ an Aotrou Maer toullañ eur puñs hep asant hag aotre ar Prefed, da lavarout eo, hep asant gouarnamant Paris.

Frankizoù e Kembre : da skouer, evit ar skolioù, e Kembre a-bez, e vez desket e pep skol, Kembraeg, zoken e kreisteiz ar vro, lec'h ne vez komzet nemet saozneg pe dost. Skolioù a zo hag o deus ar C'hembraeg evel yez kentañ, hag ar saozneg evel eil yez hepken. Setu perak en hanternoz ar Vro, an dud vras, an noblañsoù, a gomz Kembraeg ken brao ha tra, stad enno gant o yez.

Eiz deiz hepken hon eus tremenet e Kembre : re verr e oa an amzer ganimp evit gwelout pep tra. Met tremen dre Aberystwyth a felle dimp da vizitañ Levraoueg Broadel Kembre.

Dija gant mirdi bras Kaerdiz e oamp bet plijet kalz : rak mirdi broadel Kaerdiz a zo anezañ e-unan, eur gwir skol veur, gant ar c'hement a c'hell eun den deski ennañ : al loened, al louzeier hag ar plantou, an istor, traou koz ar vro ; ha pep tra displeget mat hag hir gant skritellou e kembraeg hag e saozneg.

Eiz deiz a vefe bet ezomm dimp da welout a dost mirdi Kaerdiz. Sellet hon eus dreist-holl evel just, ouz lodenn an traou keltiek, pa n'hor boa ket amzer d'ober muloc'h...

Met distroomp da Levraoueg Aberystwyth.

Bleniet hegarat gant ar rener e-unan, hon eus gallet sellout a dost ouz ar pinvidigezioù. Souezet omp chomet. Dornskridoù koz kembraeg e-leiz, levrioù koz, pape-roù... Ha pep tra miret mat, keinet kaer. Netra roget na vefe bet raparet hag adreñket eus ar c'hentañ. Labouret em eus awalc'h e Levraouegou bras Paris evit gouzout n'emañ ket ar gont evelse du-hont. Ha petra lavarout neuze eus al Levraouegou e Breiz...

Dre vras o deus seblantet din Kembreiz beza tud dihonet, lañs ha nerz ganto. Zoken war dachenn ar Relijion, emaint o trei. Hag int protestanted striz ha berrwel n'eus ket pell c'hoaz, a zo krog da zigeri o spered. Ne gaver ken enebiez ouz ar Gatoliked evel gwechall : an holl dud a zo bet ouzimp hegarat meurbet ha prest da renta servij. Eun toullad katoliked kembreat a zo er vro, tud desket bras peurvuia, o deus kalz levezon war o c'henvroiz.

O kuitaat Aberystwyth hon eus heuliet gant an tren, aochou kaer hanter-norz ar Vro, o tremen e kichen menezioù bras mestroniet gant ar Snowden toket e benn gant koumoul gwenn.

IWERZON

Setu ma kemeromp ar vag adarre e Holyhead da vont da Iwerzon (2). O lakaat an treid war ar c'hae war an tu all, n'emaomp ken e Breiz-Veur : distag eo gouarnamant Dulenn (Dublin) diouz ar Roue, eur vro en he frankiz eo a zo amañ. Eur vro distag diouz Bro-Saoz ? N'on ket sur e vefe ken distag-se.

Pep tra en Iwerzon a seblant beza chomet ken saoz : doare ar bevañs, an te, bale ar gweturiou war an tu kleiz, an otobusou daou estaj, ar yez zoken er c'hazetennou, saozneg c'hoaz war ar skritellou embann, nemet eur wechig an amzer eur ger iwerzonek bennak. Eur vro distag diouz Bro-Saoz ? N'ouzon ket : evit dont amañ, daoust ha ne ranker ket tremen dre Breiz-Veur. Mankout a ra da Iwerzon kaout darempred war-eeun gant an douar bras.

E Kembre e santemp ar stourm, ar sav. Amañ e hañval an dud beza morgousket : marteze o deus gonezet o frankiz re abret ha goude kaout eur republik dieub, n'o deus ket distalet diwarno pezo o devoa desket digant o mistri saoz a-wechall, saozneg hag all.

E Kembre, lavarit ez oc'h Bretoned. Diouztu e vo komprenet piou oc'h. Zoken an dud eus ar bobl a oar petra eo Breiz, petra eo ar brezoneg. Amañ, an dud desket e-unan n'ouzon ket e vez komzet eur yez keltiek gant eur million hanter a dud a zo ar Vretoned o ano. Peadra da veza maniret, n'eo ket 'ta !

Ha koulskoude Iwerzon a zo Iwerzon, da lavarout eo eur vro geltiek leun a soñjou hag a draou koz. Mirdi broadel Dulenn a zo talvoudus a-grenn, evit ar bern traou keltiek diskouezet ennañ : kolierou aour, troioù-brec'h... Levr Kells e Trinity College a zo un estlamm sellout outañ, ken souezus an tresadennoù a weler ennañ. Mont dre ar vro a zo eun dud, rak kaer eston eo livioù ar maezioù, hag a greiz holl e kaver dismantrou koz a lak ac'hanoc'h da huñvreal en amzerioù tremenet.

(1) Pays de Galles, Wales.

(2) Irlande, Eire.

Lavaret em eus o devoa Iwerzoniz poan o tihuni. Gwir eo. Met labourat e reont evlloer. Desket e vez Iwerzoneg en holl skolloù ar vro, ha tud barrek da gomz ar yez a zo muioc'h mui.

Embannet e vez letrion iwerzonek a bep seurt gant sikour ar Gouarnamant. Koulskoude ne gred ket awalc'h Iwerzoniz e talvoudegez o yez, evel amañ ne gred ket eur bern Bretoned e vefe ar brezoneg a bouez bras evit buhez ar spered. Setu perak hon eus lavaret d'an dud hon eus komzet ganto, hor soñj krik ha krak : pe ec'h adkavint o yez, o spered, o arz, hag e vo neuze Iwerzoniz eun dra bennak er bed evel m'int bet gwechall ; pe e troid muioc'h mui da vont war ar saozneg, ha ne vint nemet Saizon a eil bazenn, da lavarout eo netra pe dost e buhez ar bed.

Eun dra a bouez kaer hon eus gwelet c'hoaz en Iwerzon : Strollad-dastum ar Folklor. Nebent a dud er strollad-se, rdet tud kalonek, entanet, ha desket bras. Ul labour souezus o deus graet. Dastum kontadennoù, mojennoù, sonskrivañ kanouennoù, tonioù binioù ; filmañ, tennañ fotoioù eus buhez an dud war ar maez ; traou a bep seurt war ar yez... N'eus e Bro C'hall netra heñvel. Le Musée de l'Homme e Paris, e Palez an Trokadero, a zo tra goulo e keñver labour tud Dulenn.

Evel just, n'eus e Breiz netra heñvel. Ha koulskoude, n'eus ket muioc'h a dud en Iwerzon eget e Breiz a-bez. Hag e Breiz ivez, evel ma lavare din rener Strollad ar Folklor, e vije kement all da zastum. Met penaos kaout an tu da costa anezo ; n'eo ket ar Skol-veur a ra, na den...

Petra a-benn ar fin am eus tennet eus va beaj ? Marteze em eus komprenet gwelloc'h pe z a vank dimp amañ. Ha sur, on distroet gant brasoc'h c'hoant da labourat evit Breiz, o c'houzout ez eo ar broioù keltiek eur binvidigez evit ar bed, dre ma karomp ni, Kelted, muioc'h eget ar re all, traou an ene, frankiz ar spered, lañs ar galon, a zo ken ret o deski d'an dud vevaniket a vremañ.

Maodez GLANNDOUR.

Keleier mat

EDO AN NIVERENN-MAN DINDAN AR WASK PA RESEVOMP AR C'HELOU EO ANVET AN AO. L. BLEUNVEN, HON RENER, DA BERSON KANTON LOKOURNAN-LEON.

PROVEILHIZ O DEVO KEUZ BRAS D'O PERSON, SANT RONAN AVAT, A RESEVO LAOUEN E BERSON NEVEZ.

MEULEUDI HA GOURC'HEMENNOU D'EZAN HA CHANS VAT WAR ZOUAR BRO-LEON.

HOR GOURC'HEMENNOU IVEZ D'AN AO. FALCHUN NEVEZ ANVET DA VAT, KELENNER E SKOL-VEUR ROAZON.

A hed an noz

Gorrek

Mor a zudi eo prederia A-hed an noz, Dindan bolz an
neñv o sklaeria A-hed an noz ! Tra steredenno' us d'hor penn
Pedomp holl a galon laouen, distan ha ner-zuz ar bedenn
A-hed an noz !

Mor a zudi eo prederia
A-hed an noz !
Dindan bolz an neñv o sklaeria
A-hed an noz !
Tra steredenno' us d'hor penn
Pedomp holl a galon laouen,
Distan ha nerzus ar bedenn,
A-hed an noz !

Dreist d'an oabl glas steredennet
A-hed an noz !
'Sav meurbed divent an Dreinded,
A-hed an noz !
Eus ho kloar skedus, o Doue,
Grit ouzimp eur sell a druez,
Ouz hor yez, hor broadelez
A-hed an noz !

En hoc'h enor 'kanimp seder
A-hed an noz !
Hor mouez a savo er splannder
A-hed an noz !
Da c'houlenn Peoc'h, unvaniez,
Dimp-ni ha d'an hollvedelez
Ha da veuli ho toueelez
A-hed an noz !

Ton kembreat
Komzou gant Abherve.

Ouz Metz

gant Morvan

GWECHALL goz e oa eur gwaz e ano NEVENOE. Laket e voe da Gont war ar Vretoned gant an impalaer LOEIZ-VADEK (Louis le Débonnaire) er bloaz 825.

D'ar c'houlz ma komzan anezañ, oa maro an impalaer brudet CHARLEZ-VEUR (Charlemagne), 742-814, en eur lezel e gurunenn gant e vab Loelz-Vadek. Charlez en doa ranket, a-benn peder pe bemp gwech, dont da glask ober e vestr war ar Vretoned, a zalc'he neuze ar vro betek ar Gwillun (Vilaine). Ar re-mañ a reas van da blega, met a-vec'h beziet an impalaer frank, eur brezelour breizat eus an dibab, e ano MORVAN, en em lakas e penn hon tadou-koz hag en em savas a-enep ar Franked. Koll a reas e vuhez en eun emgann war ribl an Elle. Kerkent eur brezelour all, GWINVARCH e ano (822-825), a lakas ar Franked da gounnari eur wech muloc'h. O welout n'oa netra d'ober gant ar Vretoned, an impalaer Loelz a soñjas lakaat en o fenn, eus e berz, eur mestr eus o gouenn : NEVENOE.

Hemañ n'oa ket eur genaoueg anezañ. Skulz oa aet ar Vretoned ha disunvanet e choment. E-pad ar 15 vloaz ma vevas c'hoaz an impalaer, Nevenoe a boanias didrouz da unani e genvroiz dindan e urziou ha da ziwall da sachar Franked war e geln. En amzer se, ar Franked a oa boaz da sailha war hor Bro dre ar c'hreisteiz. Evit kaeat outo, Nevenoe a harpas Sant Konvoion, eur manac'h breizat, da sevel eun abati e kêrig Roton (bremañ Redon en eskopti Roazon). An abati-se, diouz ret, à c'helle talvezout da gastell kreñv d'ar Vretoned, hag ennañ, bemdez, e veze pedet Doue evit Breiz.

Kerkent ha ma voe maro Loelz-Vadek (840), e savas trouz etre e dri vab : CHARLEZ-VOAL (Charles le Chauve), LOEIZ ar GERMANEG ha LOTHAR. Hep dale pelloc'h NEVENOE a stagas gant ar brezel. Ne c'houezas ket kalz a dra er penn kenta. Gwasoc'h'zo. Er bloaz 843, e Verdun, an tri vreur a rannas etrezo douarou o zad, ha CHARLEZ-VOAL en devoe evit e lod BRO-C'HALL. Daou vloaz diwezatoch, o welout e c'helle beza dinec'h diouz tu e vreudeur, e savas c'hoant gantañ da blada ar Vretoned. Dont a reas e-unan e Breiz gant euh arme niverus kenañ. Deut oa an eur d'hor Bro da veza trec'h pe da veza diskaret da viken !

An diou arme a stokas an eil ouz eben e BALLON, e trowardroioù REDON. Ar Vretoned a oa ar c'hiz ganto stourm war gezeg treut ha skañv. Leuskel a raent war o enebourien birou, stank evel glao. Goude e kilent d'ar pevarlamm evel p'o dije c'hoant tec'hout. Met en eun taol-krenn e tistroent war an enebour hag e roent d'ezañ pep a gement-all. E BALLON e rajont heñvel. Ar Franked, armet pounner ha skuiz o vale, ne vezent ket evit tizout ar Vretoned ; en em lezel a rankent koulz lavarout da veza diskaret an eil goude egile. Diwar an devez kenta o devoa kollet dija kalz tud. Antronoz ar Franked, e-mesk o re varo hag o re c'hloazet, a stourmas adarre betek an abardaez. Gwasoc'h-gwas ez eas an traou ganto. Ar roue CHARLEZ

a grogas neuze ar spont ennañ dirak an distro lous en doa paket, hag a gemeras an tec'h, e-unan-penn, e-kreiz an noz. Pa c'houlouas an trede deiz, ar Franked, o welout n'oa doa mestr ebet ken, a gollas o fenn hag a redas kuit, en eur lezel war o lerc'h, war marc'had kurunenn o roue, eur mor a binvidigez hag a armou.

En devez se edo ganet BREIZ da vat, eur Vreiz ha n'eo ket c'hoaz prest da vervel, a-drugarez-Doue !

En eur redek war-lerc'h ar Franked, NEVENOE a dreuzas Bro-Roazon, Bro-Naoned, Bro ar Men hag an Anjou. ER bloaz war-lerc'h, ar roue CHARLEZ, ankouna-c'haët gantañ dija blaz ar soubenn dreñk, a soñjas dont endro d'he zañva. Met ne grede ket fiziout re war e soudarded. Bravoc'h e kavas lezel NEVENOE da Vestr, e peoc'h, war e Vro.

NEVENOE, savet evelse da roue kenta ar Vretoned, a lakas urz en hor Bro hag a viras ouz ar Franked a oa c'hoaz enni d'ober taolioù trubard.

O welout pegement a veskaj a oa e Bro-C'hall dindan galloud ar paour kaez CHARLEZ-VOAL, Nevenoe a glaskas dastum eun tamm douar bennak da c'houriza e rouantelez. Mont a reas evelse betek GWENGEN (Vendôme, nepell diouz Bleiz (Blois). Eno, d'ar 7 a viz Meurz 851, en devoe eur maro trumm. Anez da se, den ne oar betek pelec'h e vije aet gant e vrezelourien. Ken buan all en dije lakaet Bro-C'hall a-bez dindanañ ; rak anaout mat a rae an disunvaniez a rene énni.

Er bloaz-mañ eta ez eus bet 1100 vloaz abaoe maro an den-se, hag a zo unan eus hon tud veur.

Bez'ez eo zoken unan eus ar renerien boblou amparta a voe gwelet biskoaz. Gouzout en deus graet gortoz. Gouzout en deus graet skei pa oa deut ar mare. Gouzout en deus graet brezeli. Gouzout en deus graet urzia e Vro. Gouzout en deus graet, dreist-holl, ober eus ar Vretoned eur Bobl unanet ha rei d'ezo da vat eur c'horn douar ha n'oa ket muloc'h d'ar Franked eget d'ezo. Kement tra en deus klasket ober en deus graet. Hag ar pez n'en deus ket bet amzer d'ober, e vab ERISPOE en deus her c'haset da benn.

N'eo ket hep abeg e reomp anezañ « TAD AR VRO ».

Eur vez eo n'hon dije ket graet eun dra bennak er bloaz-mañ, evit merka unnekkantvet deiz-ha-bloaz e varo. Ano Nevenoe ne zegas da soñj d'eomp nemet eus eur mare laouen eus hon Istor. E-lec'h Emgann an Tregont, evitañ da veza eun taol kaer, a zegas da soñj d'eomp eus diou rouantelez ourgoullhus deut d'en em zrailha war hon douar, diwar hor c'houst.

Ni da vihana, Breiziz a galon, dalc'homp gant an ero en deus digoret dirazomp Nevenoe. Pedomp evit hor Pobl, evel S. KONVOION. Baleomp war roudou hon Tadou. Petra lavarfont, ar soudarded kalonek mañ da Nevenoe, ma tistrofont war an douar ha ma welfent an dud aonik, diskiant ha laosk ma'z eo deut o gouenn da veza ? Ha koulskoude, evidomp-ni Kristenien, n'eus galloud ebet war an douar hag a c'hellfe hon diskarga diouz an DEVER hon eus da garout ar Bobl ez omp ganet anezi hag ar Vro vihan e vevomp énni. Ya, NEVENOE, Skouer ar Vrogarourien, gant skoazell an AO. KRIST ha S. KONVOION, e vezimp hiviziken din ac'hanout, din eus hon reñk hag eus hon ano a Vretoned !...

MORVAN.

Galleg a-walc'h a ouezint atao !

Dont a ra d'comp al lizer-mañ digant eul lenner.

Mignon ha kenvroad ker,

Karout a rafen youc'hal a bouez-penn da Vreiz-Izel a-bez, ar soñjou a ziouan em fenn, d'ar mare-mañ.

Deuet oun dija eun tammig war an oad. Met ma vihana ennoun, marteze, nerz ar vuhez, ken birvidik e chom atao em c'hreiz karantez feiz ha Breiz. Ar yez koz, karet ha doujet ganin, am laka da dridal kement ha biskoaz pa lennan ho kelaouenn. Eur galonad am eus avât hag a ra d'in koll va laouenedigez. Beazet oun bet da glevout an ti-mañ hag an tiez all, o tregerni gant komzou brezonek flour ar vugaligou, hag eur pennad a zo, siouaz ! siouaz ! ne giever mui ennañ, hag en tiez all, nemet eun trefodadaj « ha n'eo mui brezoneg ha n'eo ket muioc'h galleg ». Lennit kentoc'h ar pezh a glevan ; ar pezh a glevit ken alies ha bemdez, marteze, c'houi ivez :

« Ce marmouz bihan il est encore à bléjer ! Quoi qu'il est arrivé à lui encore ? Son sabot il a croché de contre le treuzou, et il est tombé tout dessus son nez et il est crabissé tout... »

Anez ma kavan re drist gwelout mastari eur yez evel hon hini, e tirollfen da c'hoarzin fae.

« Kollet eo ar vro-mañ gant ar galleg » a lavare d'in eur Mignon koz. Ha gwir eo. E-keit-se, e kleven eur voereb o lavarout d'eun itron :

« Eur c'hiz vat a zo deuet er vro. Bremañ e vez desket galleg d'ar vugale vihan. »

Eur c'hiz vat, eme hounnez ! Eur c'hiz daonet, a lavaran-me. Nac'h ouz ar bugel herez sakr e dadou ; hen distaga krenn diouto ; mirout ouz spered pinvidik-mor ar ouenn da redek en e spered. Moug a hor yez war vuzellou hor bugaligou piou a c'hell lavarout eo kement-se eur c'hiz vat ?

O ! brezoneg a ouezint, emezoc'h marteze. N'eo ket gwir. Ma ne vez ket desket d'ar c'hrouadur brezoneg ez-vihanig ec'h en em zistago dioutañ evel diouz eun dra diehizet. O veza ma vez komzet brezoneg en-dro d'ezañ, e kompreno c'hoaz ar yez. Met pa vo deuet e dro da veza e penn eur familh, e rummad d'ezañ eo a beuvougo hor yez. Nann, ha nann, arabat lavarout ken : « brezoneg a-walc'h a ouezint atao ! » P'emañ ar skol a-bez e galleg. (ha stank eo ar skolioù a sent ouz kemennadurez an eskopti ?) ar radio e galleg, ar journalioù e galleg... galleg en ti-post, galleg en ti-kêr, en ti-gar... en tiez a gomerz marteze... eo chenchet penn d'ar vaz, ha ret lavarout : « galleg a-walc'h a ouezint atao ! »

Nag e oa kaer klevet ar vamm-se, ar vamm-goz-se dreist-holl, o komz brezoneg ouz o bugelig. Eur mor a gomzou hag a droiou-lavar dudius a zo sanailhet e penn eur vamm-goz, hag e tiredont kaeroc'h an eil eget egile, m'eo eun drugar o c'hlevout : « Mabig e vamm, va mounounig, va c'halonig... » ha me 'oar-me. It 'ta da glask gallegachou da lakaat e plas ar perlezennou-se. Nemet plijout a rafe muioc'h d'eoec'h klevout : « ma poule... mon lapin... ma cocotte... » pe n'ouzoun ket peseurt farserez all.

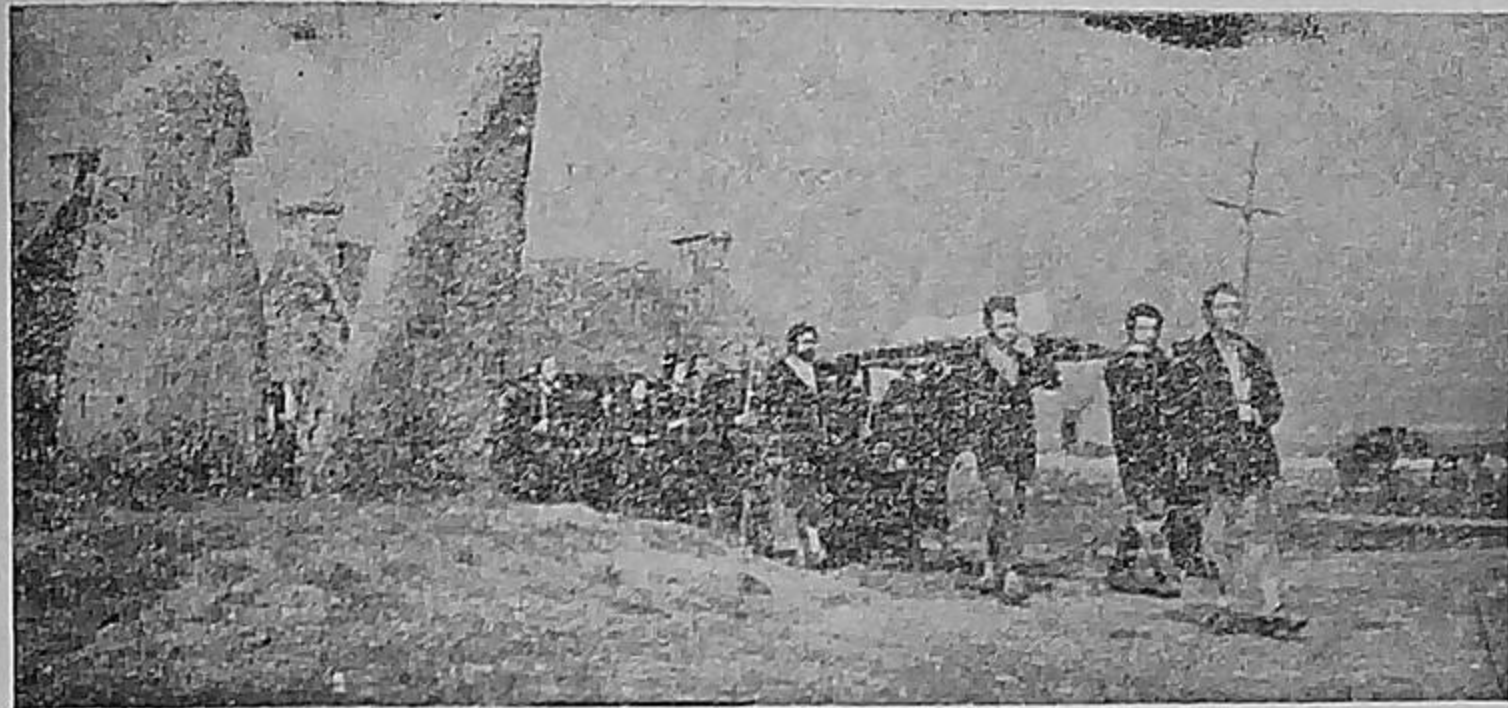
Eun druez, ya ! Eun druez eo klevout, dreist-holl hor mammou koz, o klask gallegat ouz o bugale vihan ! Ar pezh ne gomprenan ket, eo e vefent sod a-walc'h d'ober kemend-all, hag i kement a boan d'ezo o klask distripa galleg !

Paour-kêz mammou-koz. Ma n'hoec'h ket evit mirout ouz ar mammou yaouank da c'hallegat ouz o bugale, c'houi da vihana a c'hellfe dere'hel da gomz brezoneg outo. Ganeoc'h-c'houi eo emañ teñzorioù hor yez ; pec'hed eo d'eoec'h moug an teñzorioù-se.

En an ' Doue, c'houi da vihana, mammou-koz, komzit brezoneg ouz ho pugaligou galleg a-walc'h a ouezint atao !..

Y. M.

Re wir komzou hor Mignon. Ra vo klevet e c'halvadenn gant an holl familhoù a lenno ar gelaouenn-mañ. P'emañ ar skolioù o tigeri o droioù d'ar brezoneg, n'emañ ket ar poent d'her moug war barlenn ar mammou.

Ankou miz Du

Emañ ar glas o tintal,
Ingal, ingal,
E tour a iliz.
'Vel beradou glao,
Atao, atao,
Ingal e sko
Glas va bro
E tour a iliz.

A venez da venez e red ar glas ;
Redek a ra dreist ar mor ;
A-hed an draonienn c'hlas
A zor da zor
E red ar glas.

Eus eur barrez d'eben,
En avel yen,
E respont ar glas.
War galon an den,
E sko, e kren,
Ar glas.

Glas va bro, tintal a rez,
Tintal a rez dibrez,
Atao.
Penn-karn ar maro,
Ankou divalo
Eo a sko,
A sko garo
Glas va bro.

Te eo ar maro,
An Ankou yud,
Ar penn-karn mut,
Goulo,
Divalo.
Te eo ar maro,
A falc'h didruez
Ar vuhez
A daolioù garo.

Te eo ar maro,
An Ankou fall
Bouzar ha dall
A red ar vro.
Gant da falc'h dir,
Da zivrec'h hir
A stlap an den
'Barz ar bez yen.

Diskuiz hepred,
Dalc'hmat d'ar red
E prad ar bed
Da falc'h pa sko
Ar blantenn fresk,
Ar geotenn vresk
A gouez bep tro.

An douar da welet
'Zo 'vel eur vered
Gant da daolioù falc'h.
Ha kroumet da gein
War ar c'horfou brein
E skoez diwalc'h...

Perak, perak, o penn avel
Skei didruez war eur c'havel ?
Kalon ebet n'eus en da greiz.
Gwasoc'h out kalz eget eur bleiz.

Ankou, Ankou te 'zo kriz,
Euzus, euzus eo da benn.
Ha mousc'hoarz judas da zremm
A zo eur skrij.

Laouenanig Breiz (V.S.)
Treboul

Da geñver Gouel an Hoell-Zent
kenta a viz Du 1950

Pajenn az vugale

Sac'h binioù Cheun hag ar Pemoc'h gouez

CHEUN en deus en e armel, traou farsus da ziskouez bep an amzer d'e vab bihan, Silvestrig... En deiz all, edo digor an armel, ha Silvestrig pa n'oa den war evez, yao da furchal e barz hag e tizoloas en eur c'horn eur sac'h ler hag eur suterez outañ : eur binioù !

— Sell 'ta eme Cheun, pa welas ar sac'h-se etre daouarn e vabig, dineizet e peus va faourkez binioù !... Silvestrig a voe souezet a-walc'h o welet pegen laouen e oa tad-koz !

— Ne ouezes ket, va faotrig, an anaoudegez vras em eus me evit ar binioù-se. Klev amañ eun istor gwir bater diwar e benn... Komzet em eus d'it n'eus ket pell eus Koat-an-Ogell, a oa gwechall kalz a vleizi hag a voc'h gouez ennañ.

— O ya, tad koz, soñj mat em eus ! zoken, ez oa eur bleiz bras, hag en doa bet c'hoant debri ar c'hoadour ; ha gwreg henmañ plaouf ! a strinkas dour bero d'ezañ en e c'henou, hag ar bleiz a yeas kuit en eur yudal !... Ha goude tad-koz ?

— Mat, me, d'ar poent-se, edon o treuzi ar c'hoad va unan, da vont da friko ton-ton Yann ha Tintin Liz ar Gerneiz, a zo o chom en tu all d'ar c'hoad... Neuze, en em gavet e kreiz ar c'hoad elec'h ma oa stank-stank ar gwez me 'welas eul loen divalo, unan bras, o lammat dirazon,

droug ennañ !... Eur pemoc'h gouez, eur gwall-hini, du gant an naon... A-vec'h em oa bet amzer da skrimpall er wezenn dosta, ma 'z edo em c'hichen ken tost d'in ha m'emaout aze, hag e sellen outañ en eur grenad... Turiat a rae en dro d'ar wezenn gant e fri louz, ha kaer em oa gortoz, n'ez ae ket kuit... Hag e Kerneiz tud ar friko a oa ouz va gortoz...

— Penaos hoc'h eus graet ta neuze, tad-koz, evit mont kuit ac'hano ?

Gortoz, ma livirin d'it... War va c'heinn ganin edo va sac'h binioù ha me da c'houeza ebarz ar pezh ma c'hellen, ha pa oa teo evel eur soroc'hell vras, me hen taolas d'an douar e kichen al loen divalo... Hag evel ma vije bet eur volotenn, ec'h en em lakeas da lammat, en eur ober bep lamm a rae : oueoñ ! oueoñ !... Ar pemoc'h gouez a sellas outañ spontet hag... et tec'has kuit d'an daou-lamm ruz evel ma vije bet an tan en e lost en eur ober : oc'h, oc'h, oc'h !...

— A ! a, a ! paket bras eo bet, ha n'eo ket deuet en dro, ne zeuas ket endro ?

— Fei nann avat, Silvestrig ! Buan, buañ ez aen da Gerneiz. Eno, ez oa bet plijadur pa oa anavezet va istor ! Hag abaoe, bep tro ma welan va binioù, e teu da sonj d'in eus an deiz-se.

V. SEITE.

Dre Vreiz

Buhez ar Bleun-Brug

AR pezh ne oar ket, moarvat, an darn vuia eus an dud a zired da c'houelioù ar Bleun-Brug bep bloaz, eo al labour spontus a vez o sevel ar gouelioù-se. Sonjit ' ta en deus ar sekretour, skrivet 1410 lizer, ha kaset 3120 lizer-kelc'h d'ar pevar-avel, evit lakaat war-sao Bleun-Brug Santez Anna !

Kaset ez eus bet, ouspenn dek kwech, eur bern pennadou skrid, d'ar journalioù-mañ, e doug ar bloaz penn da benn : « Semaine Religieuse » ar pemp eskopti breizet, Le Courrier du Léon, le Progrès de Cornouaille, Renouveau (de Saint-Brieuc), Le Paysan breton, La Bretagne à Paris, La Croix du Dimanche, Dialogues Ouest, Le Sentier, Le Trait d'Union, Le Pèlerin de Sainte-Anne, La Vie Bretonne, L'Ouest-France, Le Télégramme, Les Nouvelles de Bretagne, La Liberté du Morbihan, La Résistance de l'Ouest. Ar pezh a ra ouspenn 100 pennad-skrid bet embannet etre an daou Bleun-Brug diweza.

Ouspenn, Visant Seité en deus komzet meur a wech eus ar Bleun-Brug e Radio-Kimere'h, ha Bernard de Parades e Radio-Roazon.

Eun enklask hon eus bet graet dre Vreiz a-bez, war an devoision da Santez Anna. Deuet ez eus bet d'eomp eun toullad mat ar respontou prizius. Evel-se hon eus gouezet e-pelec'h ez eus parrezioù ha chapelioù gouestlet da Santez Anna, pere eo an ilizou ha chapelioù o deus statuiou koz a dalvoudegez o deus servichet d'eomp da sevel hon diskouezadeg.

Digaset hon eus d'ar gouel, da genstriva, daou-ugent laz-kana (chorales) o deus labouret e-doug ar bloaz, e-sell ar Bleun-Brug. D'o heul ez eus deuet 25 kelc'h-keltiek, o deus ivez, darn anezo, kemeret perz e kenstrivadegoù ar c'han. Lakit gant an drase, tostik da zaou-ugent strollad-parrez, hag e komprenoc'h n'omp ket chomet da gousket evit beza lakaet loc'h e kemend-all a strolladoù.

Ar c'kenstrivadegoù o deus roet tro d'eomp da labourat war dachenn ar skol. Bez-hon deus bet o kenstriva :

evit all lenn : 51 bugel ; evit an displega : 83 bugel ; evit ar c'han : 59 bugel.

Barnet int bet gant nao Jury enno 36 a varnerien. Roet ez eus bet d'ezo 26 priz kenta, holl, statuiou eus Santez Anna, ha wardro 70 a levrioù d'ar re all. Gant ar 16 statu roet da genstrivadegoù ar re vras (lazou-kana rimadelloù ha kanou pobl, se a ra 42 priz kenta merket-warno : « Bleun-Brug Keranna 1951 » a zo bet koustet d'eomp ouspenn 60.000 lur. Bennoz Doue d'ar re o deus hon sikouret.

E deizioù diweza ar bloaz 1950 hon eus bet tri devez studi Bleun-Brug o deus sachet davedomp eur c'hant bennak a yaouankizoù. Labour vat a zo bet graet eno hag a zougo frouez.

Eur sell war ar bloaz a zeu :

Bleun-Brug 1952 a vo graet e Landreger d'ar sul genta a viz eost Graet e vo en enor da sant Erwan, paeron Breiz.

Eur miz pe zaou araok ar Bleun-Brug bras e vo Bleun-Brugou bihan e Baod (Bro-Wened), Pont-e-Kroaz (Bro-Gerne), ha Plougerne (Bro-Leon). Ar Bleun-Brugou bihan a vrudo hag a zigoro an hent d'ar Bleun-Brug bras. Dre ar re-mañ e c'hello muloc'h a dud hag a vugale kemerout perz er c'hentrivadegoù. Evel-se, e vo tostoc'h ar Bleun-Brug ouz ar bobl.

Diou abadenn-studi Bleun-Brug a vo graet e-doug ar bloaz evit ar yaouankisou, paotred ha merc'hed unan e Bro-Léon, da Nedeleg, eun all e Bro-Wened, war-dro Paek.

Ar skol-vrezonek-dre-lizer a zo digor adarre. Evit kaout ar c'henteliou, skriva da Visant Seité, Bleun-Brug, Tréboul, Finistère.

Ar Bleun-Brug a c'hello kas prezegerien d'ar re a c'houlenn evit komz eus traou diwarbenn Breiz.

Daoust d'ar geraouez a zo war ar moula e raimp eus hor gwella evit ma pado ar gelaouenn Bleun-Brug. Eun toulladig brao a lennerien nevez a zo bet gounezet e-doug ar bloaz tremenet. Kalz re a lennerien goz, avat, a ziskouez beza re lezirek en holl da baea o c'houmanant. Eun tammig bolontez vat a c'houlennomp eta war ar poent-se.

Evit kas eur seurt labour da benn, ra soñjo an holl, hon eus ezomm sikour ha skoazell ; ezomm e ve niverusoc'h koumananterien hor c'helaouenn ; ezomm e ve neverusoc'h izili ar gevredigez. Pa sonjer an arc'hant spontus a roer bep bloaz evit ma chomo ar galleg en e tay, hag an nebeudig pe an netra a roer evit hor brezoneg, hor yez d'eomp koulskoude, an hini tosta d'hor c'halon, herez sakr hon Tadou, eo eur rann-galon. Bro-c'hall a c'hello goulenn miluriou ha miluriou bep bloaz... hag e vezo roet. Breiz a c'houlenn eur gwenneg, nebeutoc'h eget eur gwenneg evit kaout ar gwir da chom beo, hag e vo nac'het outi gant he bugale he-unan ! Daoust ha pep Breizad ne dlefe ket lakaat bep bloaz a-gostez, n'eo ket gwenneg ar brezoneg, met kant-lur ar brezoneg, pe mil lur ar brezoneg ?

Ac'hanta ! digor eo an abadenn. Digor eo amañ roll ar Vretoned a ginnigo bep bloaz kant lur pe mil lur ar brezoneg.

Kas an arc'hant da : V. Seité, Bleun-Brug, Tréboul, Finistère. C.C.P. 544.22, Nantes.

KENDALC'H ETREKETIEK KEMPER

AR C'hendalc'h Keltiek a zo bet dalc'het hevlene e C'hoariva-ker Kemper a-ziwar an 16 betek an 23 a viz Gouere dindan renerez an Ao. Per Mocaër ha d'ar momeus mare pe dost ha Gouellou Kerne e tised d'o gwelet kement a dud eus a bep korn a Vreiz. Kempennet e voe gant Kevredigez evit Breiz an Darempredou Etrekeltiek (K.E.B.A. D.E.K.).

Kalz a Gelled anavezeta en o broiou o doa treuzet ar mor evit ober anaoudegez gant Breiz ha studia kenetrezo ha gant Breiziz an holl gudennou ken pouezus e-keñver buhez sevenidigez ar Bed keltiek a-bez.

Pouezet e voe dreist-oll war stad ar yezou ha, da genta, o deskadurez er skolioù. Goude beza klevet prezegennou helavar Iwerzoniz, en o zouez an Itron R. O'Shea a gomzas e brezoneg flour ha Kembreiz, an Dr Gwenan Jones hag an Dr J. Gwyn Griffiths an daou eus Skol-Veur Bro-Gembre, aes e voe komprenn pegen rouzeudik eo hor stad-ni e-kichen re ar brolou-ze. Evel-just ne c'heller ket tamall kement-se decmp-ni. Ne vern, skouerioù a zo bet lakaet spis ha sklâr dirak hon daoulagad. Hon dever eo o lakât da dalvezout mar fell deomp mirout herez hon tud koz ha savetei hor bro-ni.

Prezegennou talvoudus-kenañ a zo bet graet ivez gant an Ao. Liam Gogan M. A. mirour an Arzou Kaer e Mirdi Broadel Iwerzon diwarbenn « Lec'h ar C'helt er Bed », gant an Ao. Stan O'Britain, M. A., war ar Sonerez Iwerzoniat, gant an Ao Ashley Rowe, eil-renner Unvaniez Kevredigeziou Kerne-Veur war « An Darempredou etre Breiz ha Kerne-Veur », gant an Ao. G. Retalleck Hooper (Talek) war « Mister kernewek Sant Meriadek ». Lennet e voe, ivez, eul labour savet kenkouls e brezoneg hag e galleg gant eur varrez yaouank a Gerne-Veur, an Dim. Margaret Norris, war boazioù koz he bro c'hennidik en o mesk Tantadou Gouel Sant-Yann.

Diouz tu Breiz ha goude prezegenn zigor ar Renner e klevjed eun desrevell diwarbenn Breiz e-doug ar bloaz gant an Ao. Erwan Mocaër, breutaer e Lez-Varn Paris, Komz a reas e brezoneg, galleg ha saozneg. Da heul, an Dr Dujardin, renner Unvaniez Difennourien ar Brezoneg, a zisplegas pegen diass e oa bet lakât da voti al lezenn a zamzigor dorioù ar skolioù d'ar brezoneg. Da-c'houde an Ao. Ch. Ar Séac'h, renner « ar Falz » evit skolioù ar Gouarnamant hag an Ao. V. Seité evit ar re libr a lavaras pep-hini d'e dro penaos e oa kont gant ar yez en Deskadurez. Da echui ni hor boa ar blijadur da selaou ouz an Ao. Chaloni Batany a oar kement a draou war dachenn Lennegez Breiz.

Kannad Iwerzon e Paris, an Ao. Cromin hag e itron, o deus enoret ar C'hendalc'h gant mont da gemeret perz en e labourioù hag ar c'hannad a reas eur brezegenn leun e furnez hag a blijas d'an holl selaouerien.

Bez' ez eus bet ivez kan, c'hoari-telenn dudius-kenañ gant an I. Roisin (Iwerzon) hag an I. Ffreda Rowlands (Bro-Gembre) ha korolloù iwerzoniat. Arabad ankounac'hât kennebeut sonadeg dispar laz-seni an Dr Leigh Henry hag a voe eur marz e pep doare.

Hep mar ebet, Kendalc'h Kemper a daolo frouez hag, evit dizkouez o anaoudegez-vad d'an Ao. Per Mocaër evit ar pezh en deus graet a-hed daou-ugent vloaz evit startât an darempredou etrekeltiek e voe hanvet Renner hedbuez Kevredigez ar C'hendalc'h Keltiek.

Ar re a fell dezo anavezout gwelloc'h ar broiou keltiek-all ne c'hellont ket ober gwelloc'h eget labourât a-du gant K.E.B.A.D.E.K. hag, evit gouzout hirroc'h, n'o deus nemet goulenn gant an Ao. Mocaër, « Kerandro », 13, rue Anatole-Le Braz, Kemper.

« EVIT KET HA NETRA »

« Resevet hon eus en deiziou-mañ eul levr nevez-moulet : « Evit ket ha netra », savet gant eur Gwenedour dindan an ano « Abherri ». Eur romant a garantez eo. Eur verc'h yaouank, Fant he ano, ganet war-dro ar bloaz 1910 a zispleg d'eomp he buhez, betek ar bloaz 1945. Ganet en eur familh difeiz ha divreiz, he gwelet a reer, dre garantez evit eur paotr yaouank, Herri, o font, a nebeudigou da garout, hi ive, ar relijion gristen ha bro he zadou : Breiz. Deski a ra ar brezoneg ha dont a ra d'her c'homz mat a-walc'h... »

Selu ar pezh a lennomp war ar gelaouenn « Bro Guened ». Lennet hon eus ivez al levr nevez hag her c'havel plijus ha fromus kenañ : darvoudou mantrus ar brezel diweza a rann ar galon : maro an Ao. Perrot ha meur a hini all. Lennit al levr. E pajennoù eur romant c'houl a gavo eur bajenn istor hag a glevo kalon Breiz o lammal birvidik, ouspenn ma reot anaoudegez gant pinvidigez ar gwenedeg.

Priz : 360 lur. Skridou Breiz, La Baule.

GANEDIGEZIOU

Deuet eo bet d'eomp ar c'heleler laouen-man :

Ganet ez eus bet d'an Aotrou hag d'an Itron Liberal, renner a enor ar Bleun-Brug, eur verc'hig, Anvet eo bet Tinaig-Mari-Anna.

An Ao. hag Itr. Per Denez o deus bet eur Mabig, Anvet eo bet Gwendal.

An Ao. hag an Itr. Polin o deus bet eur verc'hig, Anvet eo bet Annaig.

D'ar gerent eurus hor gourc'hemennou, ha d'ar vugaligoù bennoz sent hor Breiz.

EUREUJOU :

Eureujet eo bet, da viz gouere diweza, e iliz Itron Varia Chatou (S. et O.), an Ao. Mikael Le Chapelier, gant Klaodina Hemery. Buhez eurus d'an daou bried nevez.

AR BREZONEG ER SKOLIOU KRISTEN, E 1951...

E Skol-Veur Angers ez eus bet eun daouzek studier bennak o heuilh kentellou brezoneg ha war al lennegezh vrezonek, roet gant an Ao. Toulemon, beleg eus Ploneour-Lanvern. Ar bloaz-mañ eo bet digoret ar skol-se.

Er C'hloerdiou bras : St-Brieg, Gwened, Kemper ez eus, abaoe pell'zo, skol vrezonek. E 1951, e oa 30 studier e St-Brieg, 70 e Gwened, 100 e Kemper.

Er Skolioù-Etre, n'emañ ket kaer ar vuhez gant hor yez.

Meuleudi da skolaj ar Salver Santel, e Redon (Breiz-Uhel), e-lec'h e vez roet kentellou brezonek bep sizun, gant daou Vreiz-Uhelad : an Ao. Ao Marker ha Dilligeart.

E Breiz-Izel, n'eus nemet Kloerdi bihan Santez-Anna-Wened hag e vez roet ennañ eun tamm amzer d'hor yez : eun eurvez skol hag eun eur hanter dezeriou ha studi bep sizun, eus ar 6^{vet} betek an 3^e (Kelenner : An Ao. Al Lannig).

En eur skolaj all, war goulenn daou dad a familh, e vez roet kentellou brezoneg, e prevez, da zaou skoliad.

Kentellou brezoneg a vez ivez en eun nebeut Skolioù-mistri (Juvenats) : e Lokireg (Seurezed Gwenn), er Follgoad (Breudeur «Lamennais») en' Enezenn St-Mark (Breudeur «St-Gabriel»). Ouspenn emañ atao en he sav ar Skol dre Lizer, renet gant an Ao Seite. 200 diskibl bennak o deus heuliet anezi. En o zouez, dreist-holl mestrezed ha mistri-skol, beleien... Ar bloaz-mañ ez eus 47 studier er Skol-mañ.

Skolioù-bihan :

A) Eskopti Gwened. Ar pennad 228 eus Reolennoù an eskopti a c'hourc'hemenn lakaat deski ar c'hatekiz er yez komzet er barrez. Urz ebet avat evit ar pezh a sell ouz ar brezoneg er skolioù. Met e testiñ-a-studi an eskopti e c'hell ar bugel respont e brezoneg d'ar goulennoù katekiz. E lodenn vrezonek an eskopti, war 1743 arnodennad, 234 (13 %) o deus graet o mad eus kement-se.

B) Eskopti St-Brieg. An Ao. 'n Eskob Serrand, en doa, d'ar 14 a vezeven 1936, gourc'hemennet ober eun 1/2 eur brezoneg bep sizun e skolioù kristen al lodenn vrezonek eus an eskopti. Met n'eus bet kelou eus skol ebet oc'h ober an 1/2 eur-se.

K) Eskopti Kemper. An Aotrou 'n Eskob Fauvel, d'an 3 a viz here 1947, en deus renevezet gourc'hemennou an Ao. 'n Eskob Duparc (24-1-30 ; 3-12-35 ; 10-1-41) : eun hanter-eur brezoneg bep sizun. Marteze ez eus eun 1/3 eus ar skolioù o senti ouz ar gourc'hemenn-se.

E testiñ-a-studi an eskopti, war 1400 arnodennad, 400 bennak a ra eun dever brezonek e-lec'h an hini saoznek.

E 1944, her gouzout a rit, ez eus bet brezoneg «diret» (facultatif) en testiñ-stad. Er Finister, war 7.210 arnodennad, 2490 (34 %) o deus graet an dever brezonek. Al lodenn vrasa eus an 2490-se a zeue eus ar skolioù kristen.

Bihanik eo 'ta lodenn ar brezoneg en hor skolioù kristen. « Bleun-Brugerien », petra 'c'hellit ober 'vit ma kresko ? »

It da welout renerien ho skolioù. Goulennit diganto lakaat ar brezoneg war roll ar studioù. Kinnigit dezo ho skoazell evit kaout levrioù-skol. Ha marteze 'vit kelenn pe kaout eur c'helenner. En emglevit ganto 'vit sevel eun « arnodenn » vrezonek. Kinnigit prizioù d'ar vugale aet ar maout ganto.

Evel-se, nebeut-ha-nebeut, hep tabut didalvoud, e teuy lodenn ar brezoneg da veza brasoc'h-brasa en hor skolioù kristen.

Ha kasit kelou eus ho labour da sekretourva ar Bleun-Brug.

K. RIOU (17-9-51.)

HAG E SKOLIOU AR GOARNAMANT

Votet eo al lezenn a ro eur c'hornig bihan-bihan, kalz re vihan, d'ar brezoneg er skol. Ha c'hoaz ma vez roet d'ezañ ar c'hornig-se ! Emeur da vat, a gredan o klask lakaat al lezenn da chom da gousket en eur c'horn-kuzet bennak.

Hopala ! paotred faro, ar Vretoned ne gouskont ket !

Ar Bleun-Brug en deus nevez kaset eul lizer d'an holl senedourien ha deputeed eus Breiz a-bez, evit ma'zaint da hilliga aotrou bras an deskadurez.

Ouspenn an drederenn, o deus prometet d'eomp raktal ez int bet pe ez aint da Ober eun tammig heja d'e gorf.

Setu amañ anaolioù ar senedourien pe an deputeed-se.

FINISTER

Dr Vourc'h, Y. Jaouen, ha Masson, senedourien.
Colin, Chupin, Halleguen Plividie ha Signor, deputeed.

MORBIHAN

Le Leannec, senedour.
Guiguen, Hutin-Desgrées hag Ihuel, deputeed.

COTES-DU-NORD

Cornu ha Cordier, senedourien.
Cozannet ha Dienesch, deputeed.

ILLE-ET-VILAINE

Robert ha Rupied, senedourien.

LOIRE-INFÉRIEURE

Dubois, senedour.
Groivoille, Moisan, de Sesmaisons, deputeed.

Resevet hon eus dreist-holl, daou lizer plijus ha talvoudus digant an Dr Vourc'h, senedour ar Finist. hag A. Signor, depute ar Finist. Karout a rafemp beza bet plas a-walc'h evit embann an dachu lizer-se en o fez. Meuleudi d'ezo.

TRO-BREIZ

E penn kenta miz gwengolo, 15 paotr yaouank pe ouspenn eus Kastell-Paol ha tro war dro a zo aet da ober Tro Breiz war o marc'h-houarn. Warlene oa bet sent koz ar vro o welet Kastelliz, er bloaz-mañ eo bet Kastelliz o welet ar sent koz en o ilizou-meur. A zeiz de zeiz oferenn dirak relegou seiz sant Breiz. Etre daou o deus gelllet ar bastred yaouank anaout gwelloc'h kement a zo da weladenni war an hent.

Diouz an abardaez o deus klasket repu en eur gêr bennak war ar mêz demdost da iliz ar zant ha goude koan o deus bet beilhadeg evit an dud tro war dro.

Digoret o deus an hent koz lezet ar strouez da greski-ennañ, gant ar rummadou tremenet betek her stanka ; pelerined all a gerzo gant an hent bremañ digor. Gwechall ez eus bet kontet betek 30.000 pelerin oc'h ober o zro Breiz war o zroad en hevelep bloavez.

WARLERC'H O LABOUR

Setu aet adare da Vreiz-Veur ar « Johniged » pe « paotred Bro-Zaoz ». Marteze mil anezo pe dost strewet e pep korn e Bro-Zaoz kouls hag e Bro-skos pe e Bro-Geumri. Kalz Santegiz a ya da Vro Geumri. Komz a reont ar c'heumraeg kouls hag ar brezoneg. Chom a raint betek ar bloaz nevez da werza ognon a zor da zor, lod zoken betek gouelioù Pask.

Re all a zo hag a yelo war ar sukr azalek penn-diweza miz Gwengolo, pe da denna beterebez pe da labourat en uzinoù. Millierou a ya evel-se bep bloaz da ober tri miziad labour.

Peur eta e vezo labour awalc'h e Breiz epad ar goañv evit he holl vugale ?

Korn al liziri

Niverenn gouere-eost he deus plijet d'in. Eiz kant lur a gasan d'eoc'h... En taol-mañ em eus kavel eun tamm saour gant ar gelaouenn. Ra gendalc'ho evel-se, hag e vo mat an traou.

Y. K.

Ayant reçu votre revue, partie française, et l'ayant trouvée magnifique, je vous adresse la somme de 1.200 fr. (pour abonnement et cotisation).

E. P.

Je loue votre effort, et le numéro de « Gouere-eost », je l'ai trouvé particulièrement intéressant.

E. T.

Argol 18 gwengolo 1951.

Breur kêr,

Dre berz va mignon Land-tevennoc, e m'eus lennet ho skrid « an tan e Kelern », ha war an tomm e laran deoc'h trugarez vit ar blijadur vraz am eus bet.

« An tan e Kelern » ? Rouez eo, en Argol, an dud, zoken war an oad, o dije klevet ar c'hrenn-lavar se, rouezoc'h c'hoaz, e kredan, ar re a ouife peira lavare gwechall-goz, peira dalv en amzer vremañ.

Goulskoude hiniennou 'zo hag a oar e vije gwechall-goz laret « an tan e Kelern » pa dostae listri enebourien ar vro, lod all a oar e vez laret « an tan e Kelern » pa vez droug pe trouz etre kerent pe amezelen, unan zoken en deus gellet, war an töl, eilgeria ouz « an tan e kelern » em'oa laret dirazañ, « ha devet Roskanvel », emezañ.

« An tan e kelern ha devet Roskanvel », selu'ta, e kredan, ar ger en e héd, hag a lavar ouspenn : spount, gloaz, spout ha gloaz, gwall ha gwalleur.

« An tan e Kelern ha devet Roskanvel », ha n'eo ket siouaz ar pe'zo 'n om gavet gant Breiz, gant he gwiskamant da genta, gant he yez da c'houde, da c'hedall — Doue ra viro — m'en em gavo gant he feiz.

Hag e vo bet piou penn-abeg eus ar gwalleur se ? An estren ? Siouaz ! bugale Breiz o-unan, ha da genta he bugale mui a karot, ar re o doa fiziet enno he gwella teñzoriou, dre ma 'z int bet didalvoud, pe ma 'z int treitourien dre leziregezh pe lorc'hentez diot-briz.

Dalc'homp mat, breur kaez, ha bennoz Doue deoc'h.

Dom Yann K.

AR WIRIONEZ DA GENTA

En eul lizer, bet kaset ganeomp, n'eus ket pell, da lod eus hor mignoned, eo digouezet ganeomp lavaret, ma rankje « Bleun Brug » mervel, ne vije mui kelaouenn gristen ebet, e brezoneg.

Eur fazi bras hor beus graet o lavaret kement-se. Rener « Kannad ar galon Zakr » a zigas da zonz eo beo-buhezek etao e gelaouenn hag e vez tennet 9000 gnez, bep miz. Pebez kelou laouen neketa ! Buhez hir d'ar C'hannad.

Ne goust nemet 50 lur ar bloaz. He goulenn digant Chaloni Tanguy, 58, rue Kéréon, Quimper. C.C.P. 5.377 Nantes.

Digant an aotrou Robert, beleg eus eskopti Roazon, hon eus bet eul lizer hir ha plijus kenan, ennan menozioù eus an dibab. Distrei a raimp war al lizer-se. Da c'hortoz e lavaromp bennoz Doue d'an Ao. Robert.

Divinadennou miz Gwengolo-Here

1. Me am eus eul laouer vut
A zo leun a eskern tud.
2. A zo bet beo, hag a zo maro
A zoug ar re veo dreist ar re varo.
3. Eur gamprig vihan du,
Kadoriou gwenn e pep tu
Enni eur skubelenn ru.
4. Lavar d'in'ta kamalad
Petra'ya war e benn d'ar marc'had.

-
-
- Roit " BLEUN-BRUG " da lenn tro war dro d'eoc'h.
  - Klaskit d'eomp koumananterien nevez.
  - Bezit ezel eus ar " BLEUN-BRUG " :
Skoazeller : 200 lur.
Ezel : 500 lur.
Ezel-Madoberour : 1.000 lur.

Gant an diou gartenn ziweza e c'helloc'h mont evit netra da holl abadennou ar Bleun-Brug, evit ar bloaz.

V. Seité, Bleun-Brug, Tréboul (Finistère)
C. C. P. 544.22 Nantes.

Photo Jos LE DOARÉ, Châteaulin